

Doos vol Potential

Gespreksstarters over
diversiteit en inclusie

Colofon

April 2021

Auteurs:

Marijke Wilssens, Michelle Milants, Hannah Boonen & Inge Van de Putte

Deze gespreksstarters werden ontwikkeld met middelen voor praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek van Arteveldehogeschool, met co-financiering van UCLL en Universiteit Gent.

Ze bouwen verder op de valorisatie-opdracht in het project Potential, www.potentialtoteach.be

Contact:

www.potentialtoteach.be/contact

Dank aan alle leerkrachten, scholen, ondersteuners en begeleiders die meewerkten aan het onderzoek. Dank aan Jente, Fien, H el ene, Jonas en Thomas, studenten van Studio GDM Arteveldehogeschool voor het grafische en digitale ontwerp.

Potentialinstituut

Gudrun

Coach kernteam

Dries

Leerkracht
lagere school

Chenaya

Leerkracht
secundair

Johan

Leerkracht
secundair

Ella

Ondersteuner

Shari

Kleuterleidster

Martine

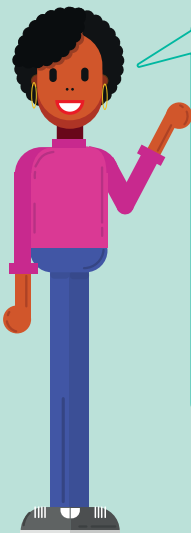
Leerkracht
lagere school

Paul

Directie

Welke gespreksstarters bevat deze doos?

Hallo, ik ben Gudrun. De diversiteit in onze klassen wordt steeds groter. Ik zie het als mijn rol om collega's te ondersteunen om daar goed mee om te gaan. Daarbij merk ik dat niet alleen onze leerlingen, maar ook onze collega's vol potentieel zitten. Deze gespreksstarters gebruik ik als opstap om dat potentieel aan te boren. Ze helpen ons om samen acties te bedenken waardoor we hier sterker in worden als team.

Er zijn drie reeksen, rond drie thema's. Je herkent ze aan het bijhorend patroon.

Reeks A: Diversiteit waarderen en benutten in de klaspraktijk

Reeks B: Samenwerken met leerlingen en ouders

Reeks C: Samenwerken met collega's en andere partners in en rondom de school

Elke reeks bestaat uit vier rondes. Je herkent ze aan de bijhorende kleur.

De **startkaarten** zetten je op weg met de doos en binnen elk thema.

Met de **vraag- en antwoordkaarten** zoek je samen het best mogelijke antwoord op een aantal vragen. De uitspraken op de antwoordkaarten komen van leerkrachten uit scholen in het Vlaamse Potential-project. Dit zijn geen 'juiste' antwoorden, wel inspiratie om je te doen nadenken over wat jij best vindt.

De **dialoogkaarten** brengen een dialoog op gang over hoe je naar diversiteit en inclusie kijkt.

De **actiekaarten** helpen je bepalen wat je tegen een volgende keer gaat doen in je praktijk. De acties van reeks A komen aan bod in reeks B. De acties van reeks B keren terug in reeks C.

Hoe gebruik je de gespreksstarters?

Waarvoor zijn deze gespreksstarters bedoeld?

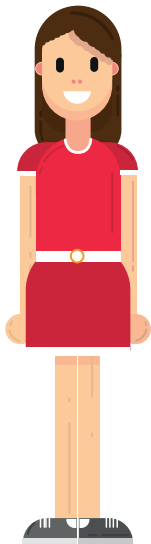
Een inclusieve leeromgeving maakt kwaliteitsvol onderwijs mogelijk voor alle leerlingen, ongeacht hun beperking, etniciteit, sociale afkomst, taal, gender, ... Dit betekent dat een schoolteam actief de noden ondersteunt, zodat alle leerlingen tot leren en participeren komen op zowel cognitief, sociaal, emotioneel, motorisch als moreel vlak.

Wie of wat heb ik nodig om een gesprek te starten?

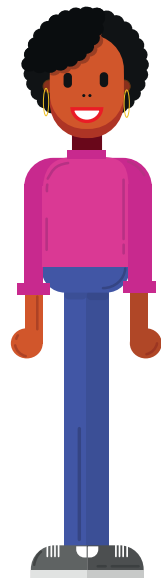
Bepaal in welke groep je het over deze thema's wil hebben en nodig je collega's uit voor een gesprek. Je kan met de kaarten aan de slag in een kernteam, vakgroep of subteam, op een pedagogische studiedag of personeelsvergadering. Een grotere groep splits je op in groepjes van 4 tot 6 personen. Met elke reeks vul je gemakkelijk 1,5 tot 2 uur uitwisseling.

Hoe verloopt een bijeenkomst?

Er zijn drie reeksen gespreksstarters rond drie verschillende thema's. We bepalen samen over welk(e) thema(s) we het willen hebben. Elke reeks bevat gespreksstarters voor vier rondes van ongeveer een half uur. Voor elk van de rondes kiezen we één of meer gespreksstarters. Als spelleider leg ik de gekozen start-, vraag-, dialoog- en actiekaarten in volgorde ondersteboven klaar op een stapel in het midden. De antwoordkaarten verdelen we lukraak over alle deelnemers, tot iedereen er minstens één heeft. Daarna draaien we één voor één een kaart in het midden om. Die bespreken we achtereenvolgens samen. Bij elke vraagkaart matchen we iemands antwoordkaart. We kiezen dus welk antwoord volgens ons het beste aansluit op de vraag.

Waar kan ik de uitleg bij deze kaarten vinden of er online op reageren?

De kaarten bevatten links naar het Potential-platform met bijhorende QR-codes. Houd dus best een smartphone of tablet bij de hand om die te openen. Via 'inspireer mij' kan je op www.potentialtoteach.be doorklikken naar deze gespreksstarters. Op de online community <http://gespreksstarters.potentialtoteach.be> staan alle kaarten en een video met uitleg. Je kan er ook ideeën delen met collega's van andere scholen en netwerken.

COMMUNITY &
INSTRUCTIE-
VIDEO

Waar vind ik meer achtergrondinformatie?

Het introductiefilmpje van Potential toont je hoe je zo samen je inclusieve competenties verder ontwikkelt. In de veelgestelde vragen vind je uitleg over het belang van de dialoog met collega's om je professionele kijk aan te scherpen, hoe je een kernteam samenstelt, wie je bij dit soort conversaties kan begeleiden of ondersteunen, e.d. (www.potentialtoteach.be/veelgestelde-vragen). Meer info vind je in het boek 'Vol Potentieel: krachtig lesgeven in diversiteit' (Vantieghem, W. & Van de Putte, I. (red.), 2019) en op www.kenniscentrumpotential.be.

INTRODUCTIE-
FILMPJE

Diversiteit waarderen en benutten in de klaspraktijk?

In reeks A wisselen we van gedachten over hoe we diversiteit kunnen waarderen en benutten in de klaspraktijk. Niet iedereen begrijpt hetzelfde onder diversiteit. Sommigen vatten het **begrip heel ruim op**. Anderen zien het eerder eng en focussen vooral op **zichtbare aspecten van diversiteit** (bijvoorbeeld huidskleur, zichtbare beperkingen, e.d.). In deze gespreksstarters benaderen we diversiteit als een breed begrip, waarbij minstens vijf kenmerken de onderwijskansen van leerlingen beïnvloeden.

5 KENMERKEN

- Welke kenmerken van diversiteit kom je in de klaspraktijk zoal tegen? Komen deze overeen met de vijf kenmerken van diversiteit die je onder de QR-code kan terugvinden?
- Hoe ga je aan de slag met het samenspel tussen de verschillende kenmerken om al je leerlingen gelijke onderwijskansen te bieden?

Gisteren stelde Gudrun mij de vraag 'Wat doe je met diversiteit in de klas?'. Dan denk ik 'Ja, oef, hier zijn we dan...'. En dan begin je aarzelend.

? A

VRAAGKAART

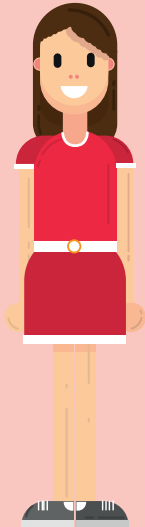
Wat heb je volgens jou
het meest nodig om
diversiteit in de klas te
waarderen en benutten?

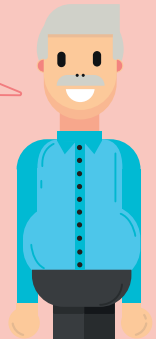
Een positief en veilig klasklimaat creëren

ANTWOORD-
KAART

Ik ga gewoon eens wat meer **tussen mijn kinderen** zitten en kijken. De eerste keer is dat falikant mislukt, 'Juf, juf, juf, juf'. Ze waren het niet gewoon. De tweede keer was mijn puzzelkast nogal door elkaar gerommeld en heb ik mij gewoon aan mijn kast gezet. Ik heb al mijn puzzels opengelegd en ben beginnen **puzzelen** terwijl ze aan het spelen waren. Dan kwamen ze eens kijken 'Wat doe jij? Puzzelen. Ik wil ook puzzelen'. Zo kon ik, terwijl ze zelf ook bezig waren, op het gemak **rondkijken**. Ik heb dat nu al een paar keer gedaan, een aantal minuutjes, eens met de kinderen gaan werken en dat verloopt beter en beter. Ik kan dan meer andere dingen doen en eens bij twee kinderen zitten 'Kom, nu gaan wij eens een spel spelen', zonder dat daar 10 man aan mijn rug komt trekken.

Mijn voorganger was een man zonder theorie. Bij hem kwamen alle moeilijke leerlingen tot rust. Waarom? Omdat hij altijd **vriendelijk** was, met een mopje van 'Hier, ik kan u zo...' Hij had een zekere **humor** die gewoon die gasten aanspreekt. Ik heb het niet over de schoolresultaten, dat is nog iets anders, maar hij gaf zo een soort **warmte** aan die leerlingen.

ANTWOORD-
KAART

Je bewust worden van hoe je inspeelt op verschillen

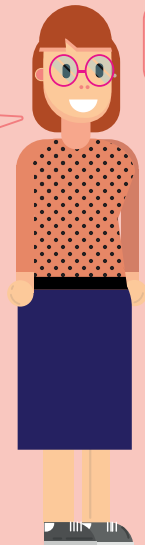
Gisteren kwam Gudrun observeren en ze stelde mij de vraag 'Wat doe je met diversiteit in de klas?'. Ik ben gewoon begonnen met te zeggen 'Kijk, er zijn veel verschillende nationaliteiten.' Dan dacht ik aan de sterktes of zwaktes van veel verschillende kinderen, heb ik problematieken **opgesomd**,... Dat was al een volledige lijst vol! De sterke kinderen die altijd vrij snel klaar zijn en vragen eigenlijk zelf 'Mogen we iemand gaan helpen?'. En dat doen ze ook. Zo was ik begonnen met vertellen. En toen dacht ik aan vanalles. Toen zei ze 'Eigenlijk **doe je al vrij veel**, hé'. En dat is ook zo... **Je denkt er soms niet bij na.**

ANTWOORD-
KAART

Leerprocessen breed benaderen, met oog voor de maatschappelijke context

Uiteindelijk is men er dikwijls op uit **'Wat leren ze?'**. Voor mij mag een leraar **heel verschillend** zijn. Bij de ene moet je inhoudelijk Frans leren en bij de andere moet je wat levenswijsheid opdoen. Zeker bij onze leerlingen, denk ik dat die stof, hoe je het ook draait of keert, zeer relatief is. Laat het ons allemaal wat **relativeren**, want uiteindelijk zitten we in een ratrace, hé. Weet je, als die **maatschappij** niet verandert... Wij zitten ons eigenlijk allemaal **druk** te maken en ziek te maken, omdat we in een maatschappij zitten die ook geen oog meer heeft voor die leerlingen. We redden er één op tien van de **kansarmoede**. Wel als je dat kunt, heb je al...

Maar we kunnen er veel meer uit redden! En dat werkt ook!

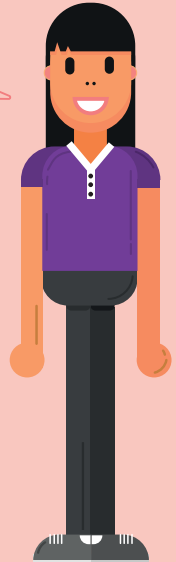

A

Accepteren wat je niet kan veranderen

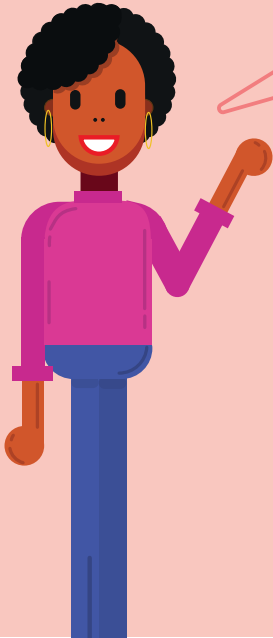
ANTWOORD-
KAART

Accepteren dat je niet alles kunt veranderen, is accepteren dat het niet lukt, dat je soms moet zeggen 'Ja, OK..., pick your fight' en de rest laten omdat de **problematiek thuis** zo reusachtig is, of zijn **onwil** zo reusachtig is. Als je daar blijft in doorgaan, ontwricht je uzelf én uw klas... Loslaten is een gedeelde pijn van de collega's, hé. Dat is niet ik die dat alleen beslis. En je móét dat doen want het gaat niet! Dat hebben we ook gedaan vorig jaar voor een leerling: schoolmoe, ongelooflijke problematiek en tegen de directeur gezegd 'Kijk, het gaat niet meer lukken, Ik wil dat die jongen terug naar school komt, zodat hij tegen september het gevoel heeft van **graag naar school komen**. Mag dat?'. Ja. En dan heb ik die proberen **leuke dingen** te laten doen als hij kwam, elke keer, gewoon om weer naar school te kunnen komen. Maar soms is het gevecht te groot voor ons. Da's geen extreem geval, ik heb elk jaar zo één of twee leerlingen per klas. En bijna altijd is het **druggerelateerd**. Als ze vragen 'Drugs?'. Dan zeg ik 'Ja, één op vijf, één op zes, of één op tien verlies ik elk jaar aan drugs'.

? A

VRAAGKAART

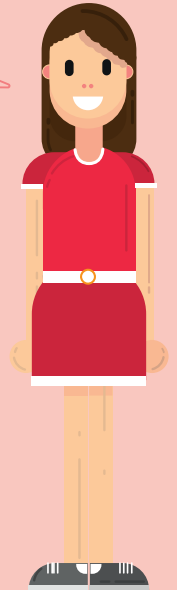
Wat werkt er volgens
jou het best om te
differentiëren in de
klaspraktijk?

ANTWOORD-
KAART

Opdrachten aanpassen op maat van je leerlingen

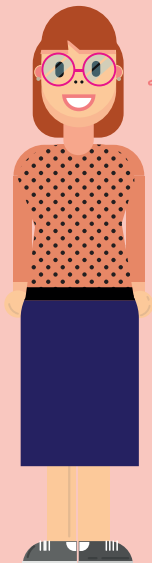
Aangepaste werkjes, ik heb dat nu toevallig rond paddenstoelen. 'Zet evenveel stippen als op het steeltje en hoedje'. Er stonden vijf stippen, drie stippen, vier stippen. Alleen al het aantal was al verschillend voor sommige kinderen. Voor de ene stond de opdracht met getalletjes, de andere met stipjes. Dus er is een heel **groot niveauverschil** in wat ik aanbied. We hebben een **gezelschapsspel** en een dobbelsteen die telt tot 3, met stippen en met cijfers voor kleuters die dat echt een uitdaging vinden. Dan zijn er ook spelletjes die met gemakkelijker kleuren werken en bijv. op tijd, uitdagen door een **zandloper** erbij te zetten. Bijv. er zijn veel kindjes die weten dat een kikker groen is, maar dat een tafel bruin is, is al wat moeilijker. Zo kan je **differentiëren** en zo merken ze zelf niet dat dit gebeurt.

Keuzes aanreiken

ANTWOORD-
KAART

Ik vind dat ook belangrijk, dat dat voor de kinderen **leuk** is en dat ze **gemotiveerd** zijn. En ik moet zeggen dat zowel mijn zwakkere leerlingen als mijn sterkeren dat contractwerk leuk vonden. Mijn sterkeren vonden het leuk, omdat ze volledig zelf mochten **kiezen** waar ze begonnen en mijn zwakkeren vonden het ook leuk, dat ze mochten doen wat ze wouden, maar ze moesten dan af en toe bij mij wel om uitleg komen vragen, maar ze vonden het ook leuk dat ze de **vrijheid** kregen die anders de sterken alleen krijgen. Ze mochten eens beginnen met spelling i.p.v. met rekenen. Ik had dan **mini-klasjes** georganiseerd op vaste uren, dan was het bijv. extra uitleg voor Frans. Dan mochten ze zich daarvoor inschrijven en hadden ze verplicht partnerwerk. In plaats van dat ze handje in handje met mij moesten samenwerken, konden ze nu vrij zelf kiezen. Ze hebben dat ook sneller gedaan, want ik heb nu meer les gegeven op een voormiddag dan dat ik normaal dat gestructureerd zou geven.

ANTWOOD-
KAART

Het leerproces van je leerlingen van nabij opvolgen

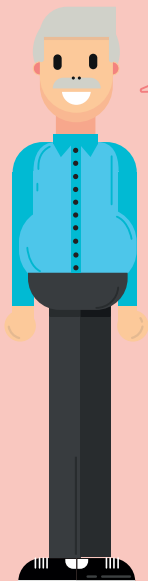

Ik probeer zelf **kort op de bal** te **spelen**. Ik zeg vaak dat we eerst oefeningen maken en voor we verder gaan, kom je tot bij mij en kijken we naar de tweede oefening. Dan kan ik al **inspelen op** de gemaakte **fouten**. Op die manier ook **differentiëren** van 'Jij kan dat, jij mag al verder werken' of 'Jij moet na het eerste rijtje toch opnieuw tot bij mij komen, want het gaat nog niet goed'. Dan gaat er geen tijd verloren.

ANTWOORD-
KAART

Flexibel omgaan met het leerplan of curriculum

Ik denk niet dat dat gaat lukken op deze school. Ten eerste hebben wij een **divers** publiek (andere culturen, OKAN...). Dat gaat, dat lukt ons. Ten tweede hebben wij heel wat leerlingen uit de vierde wereld. Daar kunnen we allemaal mee omgaan, dat lukt ons. Derde zaak is de uitdaging... daarvoor vinden wij geen oplossing, dat is het **M-decreet**. Concentratieklassen met jongens karaktergestoord, te laag IQ, die gewoon niet het potentieel hebben om te leren... Ik had een pedagoog in de lerarenopleiding die zei 'Iemand met syndroom van Down kan geen dokter worden, maar je kan ze meenemen tot op een bepaald niveau'. Onze **vraag** is, die jongeren halen de **eindtermen** nooit, die blijven zitten. Moeten we die dan een **getuigschrift** van aanwezigheid in de lessen of een **diploma** geven?

Diversiteit waarderen en benutten: wat doen we al?

Voor dit waarderend interview denk je aan een **moment of ervaring** waar je **goed kon omgaan met de diversiteit in de klaspraktijk** en/of waarbij je het gevoel had dat je **elkaar daarbij goed kon ondersteunen**.

Schets dit aan je collega zodat die zich de situatie **levendig kan voorstellen**.

- Waar speelde het zich af en met wie was je samen?
- Wat deed je in die situatie?
- Wat werkte er en wat niet?
- Wat was het effect op anderen?
- Wat was het effect op jezelf?
- Wat was het effect op je leerling(en)?
- Waar haalde je voldoening uit?
- Waar ben je trots of tevreden over? Waar kreeg je energie van?
- Wat leer je hieruit over wat werkt om diversiteit te waarderen en benutten?

Als collega luister je en stel je vragen tot je de ervaring concreet voor ogen ziet. Je benoemt ook wat je waardeert in het verhaal. Daarna draai je de rollen om.

Ik vind het knap dat je hierover in gesprek bent gegaan met de ouders.

WAARDEREND
INTERVIEW

Moet ik een superheld zijn om inclusief les te geven?

De evolutie naar inclusief onderwijs doet leerkrachten soms twijfelen over hun kunnen. Om inclusief les te geven, moet je nochtans geen superheld zijn, maar kan je je versterken in **vijf essentiële competenties**:

- 1) Diversiteit (h)erkennen, waarderen en benutten
- 2) Inzetten op positieve relaties in een veilig klasklimaat
- 3) Krachtige leerprocessen in een toegankelijke en flexibele leeromgeving ontwerpen en hanteren
- 4) Samenwerken met diverse actoren
- 5) Doelgericht werken aan de eigen professionalisering.

De vijf competenties vormen een kapstok om na te denken over je sterktes, uitdagingen en groeimogelijkheden. Neem ze **onder de loep** met de competentieloop.

- Wat lukt je al? Waar liggen je sterktes?
- Waarin ervaar je uitdagingen? Wat vind je nog moeilijk?
- Waarin zie jij nog groeimogelijkheden voor jezelf? Wat zou je nog willen leren?
- Wat zou je concreet willen bereiken als je denkt aan een klas waarin iedereen tot leren en participeren komt?

Deel je ideeën vanuit dit gesprek in de online community
<http://gespreksstarters.potentialtoteach.be> of scan de QR-code.

COMPETENTIE-
LOEP

COMMUNITY

A Diversiteit in beeld

Breng de **diversiteit in jouw praktijk in beeld**. Stel dat we even een **vlieg** zouden mogen zijn **op jouw (klas)muur**. Wat zou je ons dan willen laten zien? Tracht iets kleins in beeld te brengen van **wat jou al lukt**.

Je kan bijvoorbeeld een werkvorm tonen, een situatie, een leermateriaal of evaluatie, een interactie met een leerling of een groep, een overleg met een ouder of collega,... Maak dat zichtbaar in een korte **filmclip van 1 à 3 minuten**. Je kan zelf een stukje filmen, bijvoorbeeld met je GSM of een camera. Je kan ook aan een (oud)collega, vriendin, ouder, leerling... vragen om dat te doen. Lukt dit je niet, dan kan je ook **foto's** maken, een **collage of tekening** waarmee je de klassituatie visueel tot leven brengt. De bedoeling is dat we samen beter kunnen begrijpen wat er precies speelt in de realiteit van jouw praktijk, bij jouw leerlingen. Met actiekaart B kunnen we dan samen reflecteren over die beelden.

KENNIS-
CENTRUM

E-PIC

Bekijk ook de antwoorden op enkele vragen op www.kenniscentrumpotential.be. Verschilt wat daar staat van jouw kijk op inclusieve leeromgevingen, diversiteit of verbindend samenwerken? Kleurt dit jouw kijk nog wat bij? Of vind je er vooral een bevestiging in van hoe jij het ook ziet?

Met het video-instrument E-pic kan je zien hoe leerkrachten omgaan met verschillen in hun klassen. Welke interacties, werkvormen en aanpak vind jij inspirerend?

Leerlingen en ouders in ons blikveld

STARTKAART

In reeks B belichten we de samenwerking met leerlingen en ouders. Om de toenemende diversiteit volop te waarderen en te benutten, is die samenwerking van groot belang. Verbindend samenwerken gaat over een uitwisseling tussen **gelijkwaardige partners** die met elkaar samenwerken in een proces van cocreatie. Ze hebben een **gemeenschappelijk doel** en nemen er **gezamenlijk verantwoordelijkheid** voor op. Alle betrokken actoren, zowel professionele deskundigen als ervaringsdeskundigen, worden versterkt. Ieders expertise krijgt een plaats. Onderzoek toont aan dat hoe leerkrachten daarbij handelen, afhangt van hun persoonlijk referentiekader: hoe kijken ze naar de wereld en specifiek naar kwaliteitsvol onderwijs voor alle leerlingen?

Hoe ziet jouw inclusieve bril eruit? Vat samen in een aantal **kernwoorden** wat jouw kijk op inclusie typeert. Toon je bril aan een collega en wissel van gedachten over deze vragen:

- Zijn er gelijkenissen in hoe jullie kijken? Zijn er ook verschillen?
- Wat vind je treffend in de bril van je collega?
- Zie je inclusie met deze bril vooral als een probleem of uitdaging, of als een meerwaarde en kans? Hoe kleurt dit je handelen?

Bekijk het werkdocument 'inclusieve bril' via de QR.

**INCLUSIEVE
BRIL**

? B

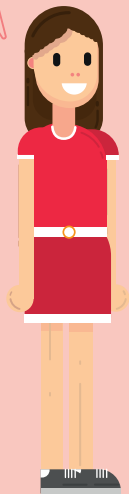
VRAAGKAART

Wat is de grootste dooddoener die je weerhoudt om ouders te betrekken? Hoe ontkracht je die dooddoener?

Hoe meer je sommige ouders betreft, hoe meer ze zich bemoeien

Ik denk dat ouders daar ook **onwetend** over zijn. En onbekend maakt onbemind. Dat is een **moeilijk evenwicht**, hé, gaan we die mensen meer bevragen om acties te doen op school?

Met de groep die we nu hebben kunnen we eigenlijk niet meer doen dan ondersteunen. Maar als je zou zeggen naar ouderparticipatie toe... Allez, als we er meer willen, hé, want met hoe meer ze zijn, hoe meer ze **hun wil kunnen doordruwen**. Het mes slijpt aan twee

kanten. Ouderbetrokkenheid is wel belangrijk, maar we mogen daar ook **niet in overdrijven**, vind ik. Ouders zijn nog altijd opvoedingsmensen en wij onderwijzers. En ze mogen zich daar ook niet teveel in gaan **moeien**, vind ik.

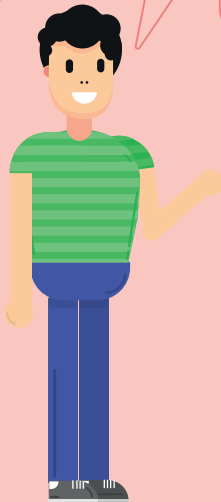
Ik vind het voor de klas ook belangrijk dat je uw **eigenheid kunt behouden**, maar langs de andere kant, ouderparticipatie naar de ouderraad toe vind ik nu nog niet goed eigenlijk.

! B

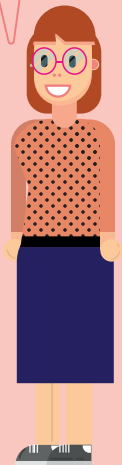
ANTWOORD-
KAART

Sommige ouders kun je nooit bereiken

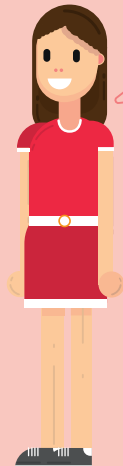
Ouders zijn soms **moeilijk bereikbaar**. Als je hen een briefje stuurt in het begin van het schooljaar over de werking van de klas... Ik heb 19 kinderen in mijn klas en ik had welgeteld 3 ouders. We hebben ook de indruk dat het **contact** tussen leerkrachten en ouders wat **oppervlakkig** is, dus misschien moeten we hen er ook sneller bijhalen en gezien de taalbarrière, gerichter werken rond die oudercontacten.

Het is ook moeilijk naar ouders toe die de taal niet begrijpen, dat ze niet weten wat ze hier moeten komen doen. Sommige ouders **interesseren** zich ook niet in school. En het zijn **dezelfde ouders** die je altijd ziet. Maar we zouden **gerichter moeten kunnen werken** en nadenken **welke ouders** we graag **willen zien** van kinderen die het nodig hebben.

Ik denk dat dit eigen is aan onze school, dat er zoveel ouders zijn die zoveel **andere zorgen** hebben, dat die **school** absoluut **niet de prioriteit** is.

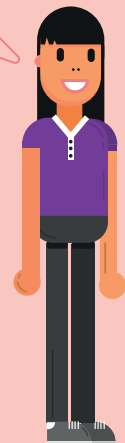

ANTWOORD-
KAART

Sommige ouders leggen het advies van de school naast zich neer

Voordat Yassir bij ons in 1B gekomen is, heb ik met die ouders twee of drie gesprekken gehad. Dat kind had een **doorverwijzing** naar het buitengewoon onderwijs, maar die ouders wouden dat niet. Het **CLB** heeft toen gezegd 'Als die ouders dat niet willen, geven wij geen verslag'. Dus, ik heb er alles aan gedaan. De papa zei tegen mij 'Ik zal wel in de GB om boekjes gaan voor wiskunde, voor het derde en vierde leerjaar. Ik heb er alles proberen aan doen zodat dat kind zou zitten waar het **advies was, die hadden daar geen oren naar.**

Ik heb deze voormiddag onze ondersteuner Ella aan de telefoon gehoord met de ouders van Bradley, drie kwartier. Op het einde van het gesprek was de conclusie 'Jullie willen hem weg'. Terwijl hij zijn rapport voorlegt en niets zelfstandig kan. Zijn enige punten die hij haalt, is omdat hij individuele begeleiding krijgt twee uren op een week. Ella had het welbevinden van de leerling bevroegd, kijk wat wil jij? En ze **luisteren daar gewoon niet naar.** Ze kijken ook naar het **gemak.**

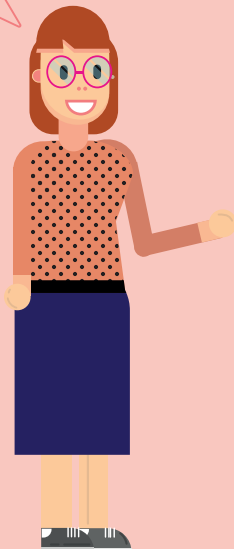
Ja, er spelen absoluut **verschillende aspecten.**

ANTWOORD-
KAART

Sommige ouders tonen zich weinig respectvol voor de leerkracht

Ik denk **dat niet iedereen altijd gerespecteerd** wordt en dat als er een onenigheid is, het niet altijd op de meest deftige manier wordt opgelost. Dat vind ik jammer. Ik ben rechtuit, rechttoe rechtaan en als ik iets te zeggen heb, zal ik het ook zeggen. Ik heb graag dat mensen dat tegenover mij ook doen. Maar ik heb de indruk dat dit niet altijd zo het geval is. Het aantal jaren dat ik in het onderwijs sta heb ik toch een **degradatie** gezien van de **waardering** van de klasleerkracht. Dat gevoel komt bij mij zo over maar dat kan natuurlijk ook aan mezelf liggen hé. Ik ben iemand die dat woord **respect** enorm hoog in 't vaandel draag. Dat ligt dan misschien ook een stuk aan mezelf.

Dat moet ook **van twee kanten** komen, dat is waar.

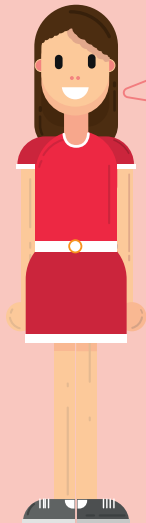
? B

VRAAGKAART

Wat is volgens jou de beste manier om de band met je leerlingen te versterken?

Ideeën van leerlingen bevragen en ze ernstig nemen

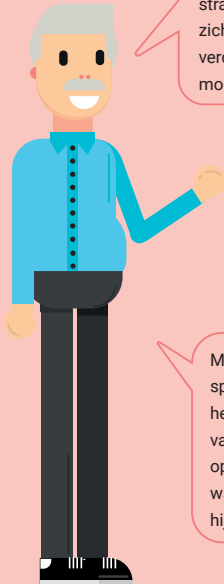
De **leerlingenraad** is om leerlingen een stem te geven en is er voor leerlingen van het 4e, 5e en 6e. Elke klas heeft 1 afgevaardigde. De afgevaardigden gaan ook naar de lagere klassen om ideetjes te sprokkelen. Het is nu vrij koud buiten en ze willen ook af en toe eens binnen iets doen. Dat is nu nog niet mogelijk en dan komen ze zelf met **ideetjes** af, zoals bijv. gezelschapsspelletjes. Dan komen die in het 5e en 6e met 'Ik wil een filmavond zoals in het middelbaar'. Van 18-20u toch en voor het goede doel, hé. Ze denken ook wel zo na en zijn geëngageerd.

Ik had zo een **vragenlijst** opgesteld vorige keer. Ik heb die op het **leerlingencontact** met de leerlingen overlopen. Aan de hand van wat op de **klassenraad** over die leerlingen gezegd is, heb ik daar een werkpunt of vier bij elke leerling opgeschreven. Ik heb dat met hen ook **overlopen**. Zij hadden ook de

mogelijkheid om dan zelf een **inbren** te doen en dan hebben we samen dat daarbij geschreven. Dan zal ik binnen 14 dagen ook eens aan de **ouders vragen** 'Kijk dat zijn de puntjes die wij samen overeengekomen zijn', met de bedoeling om het gedrag minstens... en het resultaat, om dat toch even aan te bieden. En als die mensen ook opmerkingen hebben of zo, dan ga ik dat er ook bijschrijven.

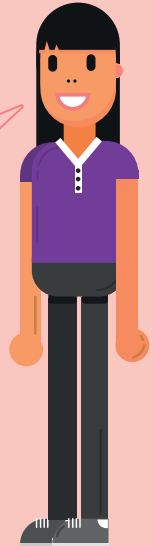
De eigenheid van elke leerling erkennen en daarmee rekening houden

Iedereen **zichzelf laten** zijn en niet proberen te vormen in hetzelfde stramien... **Waarderen** hoe iemand is gewoon. Het is de leerkracht die het zich aantrekt als er niemand meer is voor die jongere. Ook gaat het nog verder in de **relatie leerkracht-leerling**. Zeker in de beroepsklassen, die moeten u echt eerst volledig kunnen **vertrouwen**...

Dat is zoals bij één van mijn leerlingen, Geoffrey. Dan zeg ik 'als je nu eerst goed werkt tot dat uur, dan mag je mij een **foto** tonen van uw tractor'. Dat zijn stomme dingen, maar je moet ze op een andere manier aan het werk proberen te zetten. Je kan daar niet binnenkomen en zeggen 'je gaat nu werken vijftig minuten'. Dat gaat niet, je moet het **anders aanpakken**, dat lukt niet anders.

Met ons, de leerkrachten die hem kennen heeft hij al een **band**. Op de sportdag was het helemaal fout gelopen. Daar was een leerkracht tegen hem beginnen roepen. Het was een blikje dat gevallen was en de toezichter van de sporthal had gezegd dat hij erop gesjot had, dat hij het moest oprapen, dat hij het gezien had. En die is helemaal beginnen te **flippen**. Ik was er te laat bij. Ik heb gezegd 'Geoffrey, **neem je verantwoordelijkheid**' en hij ging het net doen, maar het kwaad was al geschied.

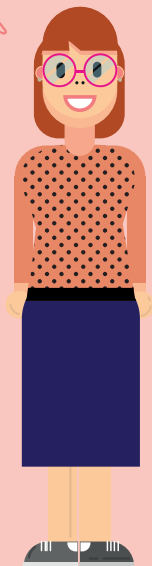

ANTWOORD-
KAART

Leerlingen vertrouwen en verantwoordelijkheid geven

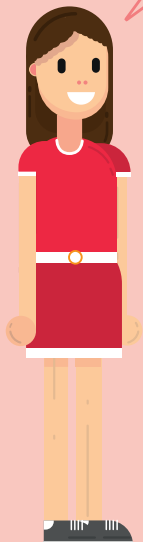
Ik denk voor dat gesprek met Sep, wij hebben nu ook een leerlingenbegeleider hé, maar ik denk altijd dat een **band** met een juf nog anders is. Allez, dat kan dubbel zijn. Een kind kan tegen zijn eigen juf minder dingen durven zeggen, omdat hij dan denkt 'Ik zal die juf kwetsen, of de juf zal dat niet graag horen'. Maar aan de andere kant, in zo'n geval, als het bijv. gaat over moeilijk slapen, denk ik dat jij de **beter geplaatste persoon** bent om dat gesprek te voeren met hem dan iemand die die jongen wel bij naam kent, maar daar stopt het.

Vanuit de leerlingen willen we komen tot meer **zelfstandigheid**, tot meer **zelfredzaamheid**, meer op **eigen niveau** kunnen werken ook, waardoor we hopen dat het **welbevinden** wat sterker en groter wordt. Daarbinnen was het tweede werkpunt dat ze **zichzelf meer evalueren**. Ze leren zicht krijgen op hun eigen handelen, zoat ze zichzelf wat meer leren afremmen zonder dat ze wachten tot ze worden begrensd.

! B Leerlingen motiveren om te leren

ANTWOORD-
KAART

Namawu is nieuw bij ons op school en dat is een ongelooflijk triestig kind, altijd 'ik ben moe, ik ben boos'. Het rekenen gaat niet goed. Allez, dat is stilletjes aan wel **op gang aan het komen**: niet in verbetering van niveau, maar wel in **goesting krijgen**. Ik ben nu bezig met zo'n **zonnescrif** waarin ze elke keer iets moet schrijven wat haar een beetje blij maakt. Daar moet ik haar ook wel bij helpen, om daar naar te kijken: 'Je hebt goed gerekend vandaag, daar kan je blij van worden. Schrijf dat eens op en kijk er vandaag nog eens naar'.

Bij Sep bots ik echt op een muur. Ik kan er voor doen wat ik wil, maar hij wil precies niet mee. Ik heb dat met de zorgleerkracht besproken, omdat hij echt **afhaakt**. Ook het leren leren gaat niet goed. Er zijn nog veel kinderen in mijn klas waarbij dit niet goed loopt. Aangezien ik bij hem niet rechtstreeks tot resultaat kom, trek ik het **leren leren** nu meer **open naar de hele klas**. Hij heeft vooral problemen met Frans. Hij doet er thuis niets voor. Ik zit heel kort op zijn vel nu. Ik deed vanmorgen nog een **toets** die niet op het rapport komt, gewoon om te zien. Ik zei 'Kijk man, ik zit in uw nek, hé, morgen is het opnieuw toets. Ik verwacht van u betere resultaten'.

De stem van leerlingen en ouders

Ouders en leerlingen vormen een **heel belangrijke hulpbron** als we tot inclusieve leeromgevingen willen komen. Zij brengen een specifiek perspectief binnen en kunnen onze reflecties ondersteunen en verbreden. De documentaire 'Inclusief' brengt de stem van vier leerlingen en hun ouders naar voor.

- Rosie zit in het kleuteronderwijs. We zien haar thuis en in de klas. Het zoekproces met ouders staat centraal.
- Sami zit in het lager onderwijs. We zien hem in de klas en tijdens de boerderijklassen. De beeldvorming over kinderen staat centraal.
- Irakli zit op de overgang van lager naar secundair onderwijs. We zien hem thuis en in de klas. De zoektocht van ouders naar ondersteuning staat centraal.
- Nathan zit in het secundair onderwijs. We zien hem in de klas en in de omgang met klasgenoten. Het toekomstperspectief staat centraal.

Open het didactisch pakket. Klap het balkje 'Materiaal' open en **bekijk het fragment over één leerling** (de eerste 10 minuten). Focus je op de beleving van de leerlingen en de ouders en bespreek:

- Wat zie je deze leerling doen?
- Hoe kijkt deze leerling naar zijn/haar leerkracht? Hoe naar zijn/haar klasgenoten?
- Hoe komen de ouders in beeld?
- Wat betekenen de leerkracht en de klasgenoten voor de leerling en de ouders?

TRAILER
DOCUMENTAIRE

DIDACTISCH
PAKKET

Samenwerken met ouders: vijf belangrijke punten

Als we **door de ogen van ouders** kijken naar samenwerking gericht op inclusie, geven ze vijf belangrijke punten aan.

De stem van ouders wordt echter niet altijd goed bevroegd en beluisterd. Als ouders worden wij heel snel in één positie gezet, bijvoorbeeld die van 'strijdvaardige ouder'.

In één van de Potential-podcasts gaat professor Elisabeth De Schauwer in op **verschillende metaforen** die posities van ouders met een kind of jongere in een inclusietraject kenmerken. Beluister minuut 23:10-26:08 over de rol als strijder en hoe de mama van Daan die ervaart.

- Hoe ga jij om met strijdvaardige ouders?
- Hoe kan je deze ouders ondersteunen zodat ze ook eens een andere positie kunnen innemen?
- Wat kan je in jouw samenwerking met ouders doen om rekening te houden met de vijf punten?

Als je de ouders meekrijgt in het verhaal, dan kan er veel bereikt worden. Bij een kind waarbij het niet zo vlot liep, hebben we dit besproken met de ouders in het oudercontact.

5 PUNTEN

PODCAST

Beeldcoaching: observeren om te leren

Bekijk per twee (ev. drie of vier) een korte filmclip, foto's of ander **beeldmateriaal** waarin de diversiteit in de klas in beeld komt (zie actiekaart A).

Wie eigen beeldmateriaal **deelt, vertelt** daarbij:

- Hoe was het om tot een filmclip of ander beeldmateriaal te komen? Hoe verliep dit?
- Wat wou je laten zien van hoe je omgaat met diversiteit in de klas? Wat valt jou zelf op?
- Wat zie je de leerlingen doen?
- Wat doe jij als leerkracht en wat is het effect op de klas?
- Wat betekent dit voor wat jij wil leren of het doel dat je wil bereiken?

Als collega('s) **reageer** je op wat je ziet en hoort.

- Wat zie je dat al goed lukt op vlak van omgaan met diversiteit? Waar mag je collega trots op zijn?
- Wat lukt er goed in de interacties? Wat lukt er goed in de werkvormen en aanpak?
- Wat doen de leerlingen? Wat doet de leerkracht? Wat is het effect op de klas?
- Welke vragen roepen de beelden bij je op?
- Wat inspireert je of wil je zelf ook uitproberen? Scan de QR-code en deel je idee in de online community

BEELD-
COACHING

COMMUNITY

Samenwerken met leerlingen, ouders en andere partners

Wat is je **doel**? Wanneer zal je tevreden zijn met de uitkomst? Waaraan zal je merken dat het gelukt is?

- Wat zie je de leerlingen doen/zeggen?
- Wat zie je de ouders doen/zeggen?
- Wat zie je eventueel andere betrokkenen doen/zeggen?

Ging je al **aan de slag** om dat doel te bereiken? Wat deed je al? Wat wil je nog doen? Hoe loopt het? Wat vind je goed gaan? Welke problemen of uitdagingen zie je?

Wat kan je doen om **leerlingen en/of ouders** te betrekken bij je acties? Hoe koppel je dat aan je doel? Welke stappen zie je nog mogelijk?

Wie of wat heb je hierbij **nodig**? Bekijk hierbij de download 'Overzicht hulpbronnen voor inclusie: een GPS'. Wil je een kritische vriend uit je netwerk betrekken en/of het bredere schoolteam? Zoek je kennis, bijvoorbeeld rond één van de thema's op www.kenniscentrumpotential.be

Wat ga je nu doen? Hoe ga je het concreet **aanpakken**?

Als je nog geen helder doel voor ogen hebt, krijg je dat scherper in beeld met de werkvorm 'design studio'. Als je doel niet direct een opening biedt om leerlingen of ouders te betrekken, zie je dan een andere actie waarmee je op het leerling- en/of ouderperspectief kan inzetten?

GPS
OVERZICHT
HULPBRONNEN

DESIGN STUDIO

STARTKAART

Inclusie waarmaken samen met collega's en partners

In reeks C bekijken we hoe we **collega's en andere partners** kunnen **betrekken** om samen inclusiever te werken. **Samen** met collega's **nadenken** over wat je hebt ondernomen in je **praktijk**, is een effectieve manier om te professionaliseren.

Vertel om beurt iets over je **eerste stap(pen)** in de richting van je doel (zie actiekaart B).

- Wat was je doel?
- Welke eerste stap in de richting van je doel heb je juist gezet? Wat heb je precies gedaan?
- Waar ben je tevreden over? Wat lukte er?
- Waar liep je tegenaan? Wat lukte er nog niet meteen?

Als collega(s) reageer je na elk verhaal op wat je ziet en hoort

- Wat waardeer je hierin? Wat lukt je collega al goed?
- Welke vraag of welke kritische bedenking roept dit bij je op?
- Zie je iets of iemand die je collega misschien nog zou kunnen helpen om tot een inclusieve leeromgeving te kunnen komen? Wat zou hij misschien nog kunnen benutten? Wie zou hij misschien nog kunnen betrekken of aanspreken? Benut hierbij de download 'Overzicht hulpbronnen voor inclusie: een GPS'.
- Tot welke actie(s) inspireert dit jou?

GPS
OVERZICHT
HULPBRONNEN

VRAAGKAART

Wat verhindert het samenwerken met collega's en andere partners het meest?
Hoe los je dit op?

Beperkte onderlinge afstemming en/of bereidheid om materialen te delen

We **overleggen** eigenlijk bitter **weinig** nu, hé. Er is wel een keer geweest dat we een verticale **samenhang**... Je hebt wel een **leerlijn** voor wiskunde en taal, maar wat je in muziek doet: Of in contractwerk, je maakt dus voor jezelf maar wat. Maar dat is nu de **mentaliteit** die moet veranderen. Eén van onze collega's had nu aparte kopies met 'Dit is leerstof voor dit en dat'. Die maken aparte kopies die ze **niet delen**.

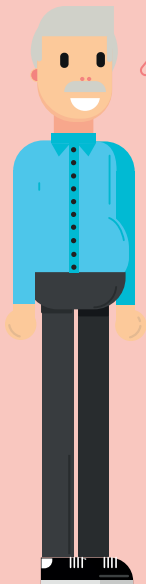

De werkgroep waar ik in zit, dat gaat niet blijven duren, want **ik deel heel graag**, maar na anderhalf jaar, heb je ook wel zoiets van 'Nu wil ik wel eens **iets terug** (lacht). En dat is tot nu toe niet het geval geweest, dus ik geef mezelf ook misschien nog een half jaartje, zoals ik dat nu doe... Toen ik begon met lesgeven deelden mijn collega en ik alles, dus dat was de helft van het werk... Spijtig genoeg heeft dat historietje niet lang kunnen duren. Mijn eerste jaar heb ik daar een stuk cursus gemaakt en ik heb daar heel veel tijd in gestoken. Maar die **collega bracht niets in**. Ik was zo ontgoocheld...We gaan er altijd rekening mee moeten houden dat er een aantal mensen die niet zo idealistisch zijn. Die zijn er gewoon, punt. Wij zijn hier allemaal zo idealistisch bezig. Tegen die werkelijkheid moet je je wapenen.

ANTWOORD-
KAART

Vastgeroeste ideeën van collega's

Op de vergadering zijn er een aantal die toch aan **hun idee vastgeroest** zitten en iets anders, dat kan niet, hé... Dus ik denk dat je nog beter met mensen samenzit die dat wel willen, ook al ben je van **een ander vak**.

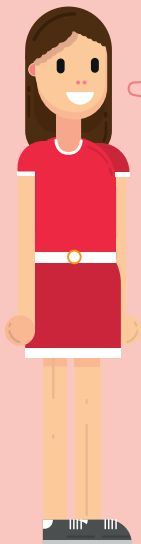
Ik denk dat de meeste collega's wel willen meewerken als ik nu iets zou voorstellen. Dat is op zich niet altijd een probleem, maar je moet zo beginnen... Het is altijd leuk met **mensen die in dezelfde richting denken** (lacht). Dat is altijd makkelijker, hé, zo simpel is dat.

ANTWOORD-
KAART

Alsmaar vernieuwen, zonder zaken te schrappen of prioriteiten te stellen

Daaraan gekoppeld is het ook zo dat wij heel veel doen, omdat we het **goed willen doen**. Er zijn heel veel **vernieuwingen** en het komt er allemaal maar bij. Dat komt erop neer dat het allemaal verwatert omdat je gewoon te veel in uw bak kipt. Wij hebben al zoveel opgestart. Allez, er komt **altijd vanalles bij, maar er gaat niks weg**. Het gaat erom dat je het gewoon niet meer doet, het verwatert. Dus ja, dat is een heel dubbele.

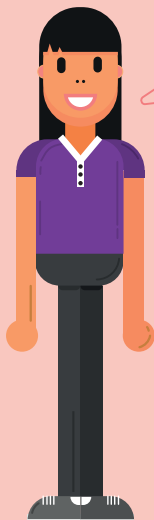
En ook, collega's zijn er nu heel alert voor tegenwoordig om zo **alles** wat op internet staat met bewegen te **delen** via facebook of gelijk wat. Dan zie ik dat, maar daarom heb ik dat nog niet in mijn vingers. Dat vraagt tijd om die filmpjes te bekijken, dat op te schrijven en te **koppelen aan een leerinhoud** die kan voor u. Niet elk spelletje is voor elke leerinhoud haalbaar en daar worstel ik wel mee: **tijd vinden** om ernaar te kijken, om dat eens uit te proberen. Ook in mijn lessen, ik kom nu al nooit meer toe. Ik sta precies altijd onder **tijdsdruk** van ja, ik moet ook met hen dat **programma** afkrijgen en ik wil het **wel leuk maken** en het helpt wel.

ANTWOORD-
KAART

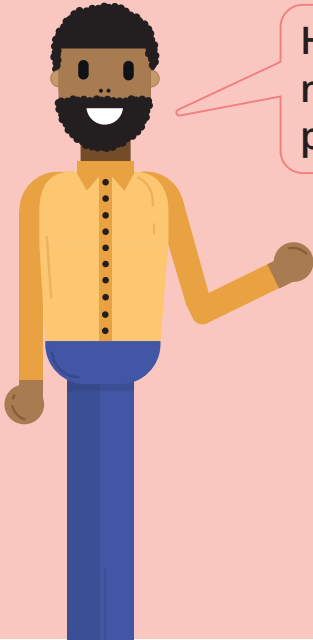
Adviezen die onvoldoende afgestemd zijn op sterktes en noden

We hebben een evaluatiesysteem dat top is in ons vak, dat is heel goed. We hebben er **goede commentaar** op gekregen van de **inspectie** en we gaan dat dan toepassen, erop bouwen. En de **pedagogisch begeleider** zegt dan 'Nee, nee, nee, dat is het niet'. Ze **spreken elkaar** soms **tegen**. Hetgeen waarvoor je opgehemeld wordt, moet je weer veranderen. Ik heb vorig jaar 2 stagiairs gehad en 2 keer bezoek van de **begeleider van de hogeschool**. Die vroegen hoe wij hier evalueren. Ik zei 'Kijk, ik ga u het systeem tonen dat wij nu moeten gebruiken van onze pedagogische begeleider, niet dat wij erachter staan'. Die mensen hebben dat ook volledig direct de vuilbak in gestuurd... Dan vind ik het erg dat wij daar moeten mee werken, hé, met dat systeem en dan moet je ertegen vechten. Maar wij hebben al **goede begeleiders** gehad ook. Peter, dat is echt een top-pedagogische begeleider, die **luistert** naar u 'Goed, wat moet er gebeuren, hoe kunnen we dat **oplossen**'.

VRAAGKAART

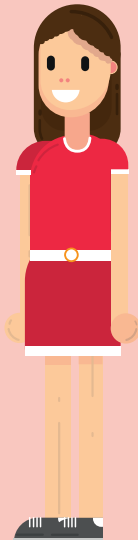
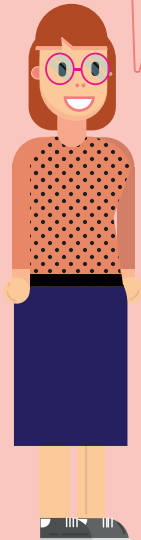
Hoe kan je de samenwerking met collega's en andere partners het best stimuleren?

ANTWOORD-
KAART

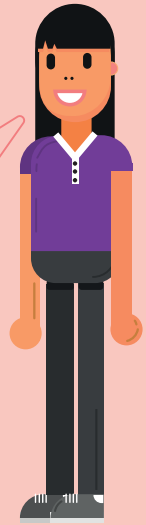
Ervaringen uitwisselen, elkaar inspireren

Zeker op vlak van groepswerken zijn zij in het kleuterteam sterker dan wij in de lagere school.

Maar wij kunnen dan meer leren van dat gerichter kijken naar wie zit er bij wie, er inspiratie uithalen om **flexibeler te groeperen** in homogene en heterogene groepen zoals 'jij en jij, kom eens hier tot bij mij om een spel te spelen'.

Een **collega** van een **naburige school** die bij mij op de bus zit, daar heb ik ook wel veel aan. Zij is veel ouder dan ik. Zij vertelt dan 'Wij doen dat zo' en dan zitten wij evaluatieblaadjes te **delen** op de bus, zo 'Kijk dat is ons blad en dat is ons blad' (lacht). Uiteindelijk ligt de kracht in elkaar... Altijd, hé! **Je leert altijd van iedereen** wel iets. Ik denk sowieso dat we elkaar wel **inspireren door met elkaar te spreken**, zo krijgen we heel veel ideeën. Bijvoorbeeld hoe jij vertelde, Martine, dat je met een timerklok werkt. Jij hebt het al eens **geprobeerd**, dus dat inspireert, sowieso.

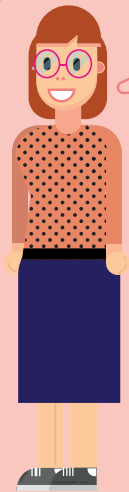
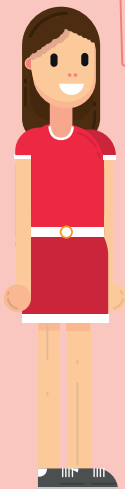

ANTWOORD-
KAART

Hulp of feedback vragen

De **sterkte** is ook wel de **ervaring** die hier werkt. Ik ben nu degene die het minst lang hier op school staat. Dat veel collega's mij echt al veel **ervaring** meegeven is heel fijn, ook om op terug te vallen als ik zo zeg 'dat of dat lukt niet'. 'Heb je dat al een keer geprobeerd, of dat?' ik denk dat wij heel veel **uitwisselen**.

Het is ook niet zo dat onze klasdeur toe is en het is gedaan. Ook **parallelkassen** en zo. Er zijn nog altijd scholen 'ik het mijne en jij het uwe'. Ik denk ook dat het op onze school wel een troef is dat je **bij veel mensen terecht kan** als er eens iets is. Daardoor is het ook wel gemakkelijker om **problemen op tafel te gooien**. Allez, op de **personeelsvergadering** is er ook een afhaalrondje en dat is gemakkelijk om daar iets te zeggen, 'ik heb dit ervaren, dat of dat loopt niet zo goed'.

Ik had deze week een probleem met een leerling. Het gaat ongelooflijk slecht met haar en ze zegt dat ze niet studeert. Ik heb er met een **klastitularis** over gesproken. En met een half woord legt die uit hoe zij dat doet concreet. Ze zegt 'Ja, vraag die leerling haar voorbereiding.' En zo geeft ze mij eigenlijk in de leraarszaal op 30 seconden tijd **feedback**. Uiteindelijk zijn dat dingen die vanuit haar bij ons komen en het werkt, hé.

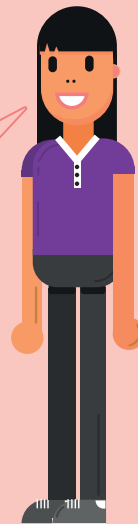
ANTWOORD-
KAART

Team of co-teaching

We zijn juist opgestart met **co-teachen**. Dat **zorg meer** moet doorgaan **in de klas**, is ook iets nieuws, hé. Je moet dan ook niet meer nadenken 'Wie geef ik hier mee met de rekengroep?'

Ik denk dat daar ook nog wat ruimte in is om elkaar te zoeken, tussen **zorgleerkracht en gewone leerkracht**. Je moet toch feeling met elkaar hebben als je in elkaars klas komt, je komt hier op mijn vingers kijken. Zo ervaren we dat soms wel. En hoe gaan we dat nu zo optimaal mogelijk benutten.

ANTWOORD-
KAART

Ondersteuning inzetten voor de hele klasgroep

Als GON-begeleider help je **individueel** je leerlingen. Nu kom ik als ondersteuner veel meer in de klassen. Zeker in klas 11 en 12, daar kom ik zonder schroom binnen en buiten. Ja, ik heb daar mijn eerste stappen gezet - ik ben er nog niet, hé - om die **klas als een geheel te zien en niet enkel mijn leerlingen** met een aantal moeilijkheden. Die samenwerking is ook meer aanwezig.

Dat is iets dat ik als leerkracht zelf ook merk. Bijvoorbeeld vandaag, het derde lesuur, kom ik van de turnzaal, dus ik ben altijd wat later. Vroeger moesten die gasten altijd wachten tot ik er was, maar nu...

Als ondersteuner in die klas komt, ik kom toe en die mannen zijn al **allemaal bezig**. Je pakt dat gewoon over en dan gaat dat volledig. Dat is echt de max, je komt daar aan, je kan uw gerief nog even leggen en je kan kijken 'Ja, wat hebben de gasten nodig?'. Het zijn **kleine zaken** die het voor de klassen eigenlijk zoveel sterker maken en dan ook voor mijn welbevinden.

Samenwerken met collega's en andere partners: een wondermiddel

Samenwerking blijkt een **kritische succesfactor** om een inclusieve leeromgeving te creëren. Download de 'cartoons teamwork' (Giangreco, 1998; 1999; 2000). Kies één cartoon die je **herkenbaar of confronterend** vindt. Licht toe aan je collega(s).

- Deze cartoon confronteert mij, omdat... Deze cartoon is herkenbaar voor mij, omdat...
- Wat zeggen deze cartoons over wat er in de samenwerking met collega's en andere partners belangrijk of nodig is?
- In welke mate ben je het daarbij al dan niet eens met Shari en Martine?

CARTOONS
TEAMWORK

(lacht) Ik kan er niet aan doen, maar ik vind die cartoon herkenbaar... Vergaderingen: waarom is er niet veel gebeurd sinds onze vorige vergadering dan dingen vastleggen en opnieuw? Dat is wat hier gebeurt.

Ik denk dat veel van onze collega's zo zijn, zoals op de cartoon met het lichaam, zeker de ervaren collega's die niet veel zeggen, maar als ze het zeggen, dan is het 'erop', niet voor zichzelf, maar voor de leerlingen.

Inclusie, hoe ver staan we?

Inclusie gaat over het **recht van alle kinderen**: een recht op naar school gaan, een goede school, vrienden, een school in de buurt... In lijn met het Kinderrechtenverdrag gaat inclusie over participatie, maar ook over ondersteuning en bescherming geven. 20 jaar na zijn boek 'Het recht van alle kinderen' blikt professor Geert Van Hove daarop terug in één van de Potential-podcasts. Hij stelt er vragen waarmee we volgens hem de rest van de 21e eeuw **aan de slag** kunnen. Beluister minuut 1-5.

PODCAST

Hoever staat jouw school nog af van inclusie als recht voor alle kinderen?

- Wat zijn **goede voorbeelden** van wat al goed loopt?
- Wat staat **jouw schoolteam nog te doen** om het recht van alle kinderen te garanderen?

Ben je nog student? Neem dan één van je stagescholen voor ogen. Ben je ondersteuner of externe begeleider? Bedenk dit dan voor één van de scholen waarin jij aan de slag bent.

Sociaal netwerk in kaart

Een **krachtig netwerk** is belangrijk om inclusief onderwijs te realiseren. Bekijk de werkvorm 'Sociaal netwerk in kaart' en breng jouw netwerk in beeld.

- **Wat valt je op?** Heb je in functie van een krachtige en toegankelijke leeromgeving voor alle leerlingen veel of weinig mensen in je netwerk? Hoe divers zijn deze mensen (in leeftijd, ervaring, visie, functie...)? Staan ze vooral dicht bij jou of eerder ver van je af?
- **Wat heb je nodig** om een meer inclusieve klaspraktijk te realiseren? Is dit bijv. emotionele ondersteuning, informatie, didactisch materiaal of juist een extra paar handen in de klas? Vind je wat je nodig hebt ook effectief in jouw netwerk? Aan wie zou je dat soort ondersteuning kunnen vragen? Hoe zou je dat kunnen aanpakken?
- **Hoe ziet jouw ideaal netwerk eruit?** Wat zou je graag anders zien? Wat heb je nodig om dat te realiseren?

Wie of wat heeft jou op weg geholpen om met de diversiteit in je klas en school om te gaan? Waar ben je nog naar op zoek? Wie wil je daarvoor extra aanspreken of betrekken? Deel je ideeën vanuit dit gesprek via de QR-code in de online community.

**SOCIALE
NETWERK-
KAART**

COMMUNITY

